

Načelo obtužbe u našem kaznenom postupniku.

(Dopis)

Mjeseca oktobra, godine 1897 doniela je »Naša Sloga«, što izlazi svakog tjedna u Trstu, lokalni dopis iz Liburnije (kotar Volosko), u kojemu bijaše ostrih napadaja na poznatoga dra. Ivana K. u Matuljah, osim toga i na nekog pokojnoga Frana M. te na živućeg Vicka D., gorljivog sljedbenika K-eve protunarodne nauke.

Radi toga dopisa prijavili su dr. Ivan K., Josip M., nećak pok. Frana M. i Vicko D. urednika »Naše Sloge« prof. Matka Mandića u Trstu radi prestupka uvriede poštenja te su zahtjevali kazneni progon proti istomu.

Usljed te prijave poveo je sud izragu, a urednik Mandić, nehtijući odati dopisnika, preuzeo je na se svu odgovornost radi upitnog dopisa. Nakon provedene izrage obavijestio je sudac iztražitelj tužitelja u smislu §-a 114 k. p. Četrnaesti dan iza toga obavještenja podnieli su dr. Ivan K. i Josip M. obtužnicu proti Mandiću, dočim se je D. povukao sa mejdana. Nu ta obtužnica nije bila podnesena, kako to zakon zahtieva, kod sudca iztražitelja ili predsjedništva viećne komore na c. kr. zem. sudu u Trstu, nego na c. k. kotarski sud na Voloskom, tako da nije mogla biti u pravo doba na pravom mjestu.

Proti toj obtužnici, koju bi viećna komora na tršćanskom zemaljskom sudu bila morala odbiti »a limine«, podnio je okrivljenik Mandić prigovor. Viši zemaljski sud pronašao je odbiti privremeno obtužnicu, ali ne radi toga što bijaše podnesena izvan roka, nego jer ju je smatrao bezobličnom, ostavljajući prosto tužiteljem, da se posluže propisom §-a 211. k. p. Sudac iztražitelj u Trstu dao je uručiti odpravak prizivne riešitbe okrivljeniku Mandiću ter je poslao istu c. kr. sudu na Voloskom, uputom, da ju priobći tužiteljem te ih poduči u smislu §-a 211 k. p. Sudac na Voloskom izveo je nalog dobiven iz Trsta, ali podučio je tužitelje, da mogu podnesti novu obtužnicu ili ine predloge u roku od 14 dana. Kad je to obavio, vratio je spise s dotičnim zapisnikom sudcu iztražitelju. Ovaj je namah opazio pogriješku sudca na Voloskom

sjetiv se, da § 211 k. p. govori o roku od 3 dana, a ne od 14 dana. Što će, što neće, pošlji on natrag spisa na Volosko nalažuć tamošnjemu sudcu, da pozove opet tužitelje te ih poduči, da rok za podnesenje nove obtužnice nije nego od 3 dana. Sudac na Voloskom učini opet po volji sudca iztražitelja i poduči tužitelja. Ali medjutim su bila već prošla tri dana od priobćenja prizivne riešitbe i nova obtužnica je došla na viećnu komoru u Trstu tekar osmi dan iza toga.

Kad je i ta nova obtužnica bila dostavljena okrivljeniku Mandiću, on je podnio prigovor i proti njoj, obrazloživ ga v glavnom time, što je obtužnica podnesena izvan roka predvidjenog u §-u 211. k. p. te time zastarano pravo tužitelja do obtužbe jasne ustanove §-a 46. k. p. Prizivni sud odbio je prigovor okrivljenikov, navadjajuć, da nije krivnja tužitelja, ako ih je sudac na Voloskom krivo uputio o roku §. 211. k. p. i da se ih radi toga nesmi lišiti prava do obtužbe.

Time je obtužnica postala pravomoćnom i zemaljski sud u Trstu kao porotni dvor odredio je dan za razpravu negdje pred Božićem godine 1898. Ta se razprava nije obdržavala, jer je okrivljenik pravodobno predlagao delegaciju druge porote izvan Primorja. O tom predlogu, koji nenadje uslišanja na vrhovnom sudu u Beču i koji je bio popraćen niečnim izvještajem zemalskoga suda u Trstu, progovoriti ću, ako Bog da, drugom prilikom: danas mi je zadaća inaka.

Konačno dakle došlo je do razprave u gornoj stvari i to dne 30. ožujka t. g. baš na Veliki Četvrtak, trščanskom porotom. Stranke su pristopile osobno i svaka sa svojim braniteljem. Nakon što bijaše sastavljena porotnička klupa i po tom u javnoj siednici pročitana obtužnica, zamolio je branitelj obtuženikov za rieč te u glavnom izveo što sledi:

Netom pročitana obtužnica podnesena je izvan pravog roka te se zato mora riešiti obtuženika od obtužbe u smislu §-ov 259. točka 2 i 317. k. p., ne da bi se dala pitanja porotnikom. Kako je razvidno iz spisa, već prva obtužnica podnesena od tužitelja bijaše prekasno podnesena, jer je prispjela iztražnome sudcu tekar iza 14 dana predvidjenih v §. 114. k. p. Tužitelji su doduše podnesli prvu obtužnicu četrnaesti dan, ali su to učinili na krivo mjesto, jer zakon izričito zahtieva — gledaj §-a 114. i 208. k. p. — da

se obtužnica podnese pred sudca iztražitelja. Uzmimo da bi tužitelji bili podnili obtužnicu pred c. kr. kotarsko glavarstvo ili na občinu ili na Bog zna koju drugu oblast, tako da obtužnica nije prispjela u 14 dana sudcu iztražitelju, zar bi ju bili podnili pravodobno? Dakle već s prvom obtužnicom sbilo se je ono što prieti tužiteljem §. 46. k. p.: oni su izgubili formalno pravo do obtužbe, jer se nisu držali zakonom ustanovljenoga roka. Ali reći će se možda da je prva obtužnica izvan postupka te da se današnja razprava ima voditi na osnovi druge, sada pročitane obtužnice: nu ja se tim prigovorom neću baviti, premda bi mogao zvati u pomoć onu staru: »quod initio vitiosum est, tractu temporis convalescere nequit«; moja teza ima dovoljno podloge i u drugoj obtužnici. Iz spisa je razvidno, da su tužitelji podnili drugu obtužnicu tek osmi dan iza što jim bijaše priobćena prizivna riešitba, s kojom je bila odbivena prva obtužnica; oni se dakle nisu držali roka ustanovljenog u §-u 211. k. p. te se je i ovaj put obistinio slučaj, da su u smislu §-a 46. k. p. izgubili pravo do obtužbe. Prizivni sud je odbio prigovor proti drugoj obtužnici, ali ta riešitba nije prejudicijelna za veleslavni sudbeni dvor, koji ima danas suditi. Iz obrazloženja prizivne riešitbe ne proizlazi, da tužitelji nisu podnili obtužnicu prekasno, nego se njekako veli: kad tužitelji hoće s obtužbom pred porotni dvor, slobodno jim, ali ni obtuženiku se time neuzkraćuje nikakvo pravo, što mu ga daje kazneni postupnik. Ako bi prizivna riešitba imala vezati sudbeni dvor, koju bi vriednost imali §-i 259. 317. k. p.? Inače je već i vrhovni sud u Beču rešio to pitanje, kad je u riešitbi od 21. novembra 1884, br. 9944 izrekao: »Sudbeni dvor na glavnoj razpravi mora riešiti obtuženika, ako obtužnica nije bila podnesena pravodobno, makar je prizivni sud zabacio prigovor što se je na tu okolnost osnivao.«

Na ovom istom sudu se je lani razpravljao slučaj, gdje je uzprkos tome, da je i formalna i materijalna zastara bila očita, prizivni sud zabacio prigovor proti obtužnici, ali je sudbeni dvor sasvim tim izrekao osudu, kojom je riešio obtuženika u smislu §-a 317. k. p. Obzirom na kategoričku ustanovu §-a 211. k. p. koji odredjuje rok od tri dana za podnesenje popravljene obtužnice; obzirom na jasnu ustanovu §-a 46. k. p., koji tužiteljem prieti gubitkom prava do obtužbe, ako ne drže roka predvidjenog

u §-a 114. odnosno 211. k. p.: nije druge nego proglasiti osudu po §-u 317. k. p. i riešiti obtuženika te obsuditi tožitelja na izplatu troškova. — Tužitelji će se možda braniti i time, da jih je sudac na Voloskom krivo uputio te da to nesmje njima škoditi. Čast i poštenje sudcu na Voloskom, ali njegova zabluda nesmje škoditi niti obtuženiku. Inače pak treba opaziti, da sudac nije niti bio dužan podučiti privatne tužitelje o njihovom pravu — ta dužnost postoji samo glede okrivljenika u § 3 k. p. — a kako ih je podučio, to je njihova i njegova stvar: obtuženik se drži samo zakona. Od starine postoji pravno načelo, da: »ignorantia iuris nocet«, a kamo li nemora biti to danas, u predležćem slučaju, gdje nastupa obtužbom jedan doktor utriusque iuris? Neka se tužitelji razagnu sa sudcem voloskim kako jim drago: obtuženik mora biti danas riešen od obtužbe, a oni osudjeni da plate troškove.

U smislu tih izvedenja konkretno je branitelj obtuženikov svoj predlog.

Zastupnik tužitelja protivio se je predlogu navadajući u glavnom, da sudbeni dvor ima poštovati prizivnu riešitbu, koja zabacivši prigovor proti obtužnici je zabacila time i pitanje zastare te da su tužitelji svakako bili zavedeni u zabludu od sudca, koji ih je krivo podučio, što da jim nesmje nipošto škoditi. Predsjednik razprave konstatovao je iz spisa, da su navodi branitelja što se datuma tiče, posve izpravni.

Nakon što se je sudbeni dvor povukao na viećanje o braniteljevom predlogu i tamo ostao skoro kroz čitavu uru, povratio se je u dvoranu te je predsjednik proglasio osudu, kojom bje obtuženik Mandić riešen od obtužbe i to s razloga navedenih od branitelja.

Dok ovo pišem, neznam dali su tužitelji prijavili ili podnesli kakvo pravno sredstvo proti gorinavedenoj osudi, ali što bilo da bilo, svaki pravnik mora pristati na tu osudu, koja, dočim odgovara slovu i duhu zakona, pokazuje jošte neodvisnost sudaca i potvrđuje glavno načelo, na kojem se temelji naš kazneni postupnik, a to je načelo obtužbe. Istina je, to načelo se izrodjuje glede javnih delikta preveć i prečesto u načelo iztrage, ali glede

privatnih delikta to načelo vriedi jedino, absolutno, gospodujuće. I baš za slučaj, što sam ga gori priobćio, na to načelo pokazuje i sam § 211 k. p., koji se u zaporkah pozivlja na §§ 46 i 27 k. p., od kojih prvi govori o privatnom tužitelju, a drugi o državnom odvjetniku. Razlika je jasna: sudčeva je dužnost, da pazi na dielovanje državnog odvjetnika, a privatni tužitelj gubi pravo do obtužbe, smatra se da odustaje od obtužbe, ako se ne drži zakonom propisanih rokova.

U priobćenom slučaju žalostno je samo to, da prizivni sud odbija prigovore proti obtužbi prezirući ustanovu § 213 točka 3 k. p. i time daje mjesta bezpotrebnim razpravam, koje se nebi obdržavale, kad bi se zakon zdravo tumačio.

U Trstu, 7. aprila 1899.

Dr. I. Z. Š.

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Vsebino listine je tako tolmačiti, da ne pride sama s seboj navskriž (§ 914. obč. drž. zak.).

Tožbeno zahtevo: Toženec Iv. D., prejemnik dolgovanja rajnega svojega očeta V. D., plačaj tožitelju Fr. D., dediču rajnega Jos. D., na podlagi pogodbe, sklenjene v V. 6. rožnika 1881. leta, dedinski del po rajni M. D. roj. B. 700 gld. s 5% obrestmi vred od treh let pred vloženjem tožbe dalje se nateklimi v 14 dneh izogibom eksekucije in pokrij mu v istem času in pod enako posledico pravdne troške — odbilo je c. kr. deželno sodišče tržaško z rzsodbo od 23. aprila 1898. leta Cg. II 11 98/6 in obsodilo tožitelja na pravdne troške, znižane na 44 gld. Le-to svojo rzsodbo opiralo je pravdno sodišče na to-le

dejansko stanje:

S pogodbo, sklenjeno v V. dne 6. rožnika 1881. leta pod A, vzel je toženec na sebe dolg svojega očeta V. D., ki ga je imel le-ta do svojega sina Jos. D. za dedščino po rajni M. D. roj. B. v znesku 700 gld. s 5% obrestmi vred od 15. malega travna 1879.